

PlusInterview

Theatermaker Alexandra Broeder duikt in de wereld van anorexia: ‘Wat zegt de eetstoornis als we ernaar luisteren?’

Alexandra Broeder. BEELD KOOSJE KOOLBERGEN

Theatermaker Alexandra Broeder onderzoekt met haar voorstelling *The Omen*, 23, 24 en 25 november te zien in Frascati, de maatschappelijke en spirituele betekenis van anorexia. ‘Ik wil de diepere laag, het verhaal erachter, blootleggen’

Gina Miroula 22 november 2023, 03:00

Onze obsessie met lichaamsgewicht kent een eeuwenoude geschiedenis waarin vrouwen, bekend als hongerkunstenaresen of mystica's, zichzelf uithongerden voor spirituele bevrijding van het patriarchale geloofssysteem. Tijdens de middeleeuwen werden ze als heksen verbrand vanwege hun magere verschijning, terwijl Freud vrouwen die weinig aten later als hysterisch bestempelde.

Sinds corona ervaren steeds meer vrouwen eetproblemen. De verklaring die in de media wordt gegeven, is de invloed van sociale media en het wegvallen van controle tijdens de pandemie. In *The Omen*, 23, 24 en 25 november te zien in Frascati, wil theatermaker Alexandra Broeder de maatschappelijke en spirituele betekenis van anorexia aankaarten. Tien vrouwen – zorgethicus Heleen Wesselius, acht meiden met anorexia-ervaring en Broeder zelf – delen het podium, begeleid door muziek van Roald van Oosten en scenografie door Sacha Zwiars.

In 2019 ontving u de Gieskes-Strijbis Podiumprijs voor uw oeuvre. Hoe kwam u terecht in de hoek van theater en psychiatrie?

“Mijn interesse in de psychiatrie ontstond tijdens Frascati's programma *De (on)vertelde stad*, waarvoor theaterkunstenaars worden gekoppeld aan mensen wier verhalen vaak ongehoord blijven. Hierdoor kwam ik in contact met mensen in de psychiatrie.”

“Ik ben fan van de Japanse schrijver Haruki Murakami. In zijn verhalen voelt het vaak alsof de personages in een stoornis verglijden. Beschrijft hij parallelle universums of de dissociatie van het menselijk lichaam? Dat is een mooi spanningsveld. Die werelden wilde ik samenbrengen. Pas nu begrijp ik waar mijn fascinatie vandaan komt. Er werd een laag in mij aangeraakt die ik eerder niet toeliet op werkvlak (Broeder heeft zelf ook psychische problemen gehad, waaronder een eetstoornis, red.) omdat ik het eerst wilde oplossen in mijn privéleven. Door de thematiek ruimte te geven ontstond er een groter verhaal.”

Na succesvolle voorstellingen als *The Gift*, door Het Parool erkend als een van de beste van 2022, en samenwerkingen met ggz-instelling Levvel, voorheen De Bascule, voor *The Well* en *The Tree*, richt u zich nu op *The Omen*.

“Tijdens het onderzoek liep ik al snel overal tegenaan. Ik startte mijn proces in een eetstoorniskliniek bij Levvel. De jongeren die ik hier ontmoette waren erg jong en zaten nog diep in hun proces. Het voelde niet verantwoord om hen op de vloer te laten. Daarnaast is *The Omen* sterk verbonden aan *The*

Gift, waarin ik onderzoek deed naar doodsverlangen. Ik wilde bij *The Omen* ook meer onderzoeksgericht werken, ook met de jongeren.”

“Na de zomervakantie heb ik Levvel losgelaten en een oproep geplaatst voor jonge vrouwen die verder zijn in het proces. Nu werk ik met acht meiden tussen de achttien en dertig. We komen twee keer per week samen in een zaal in het centrum van Amsterdam en geven elkaar input.”

Wat wordt er tijdens jullie sessies besproken?

“Onlangs deelden drie jongeren dat ze nu gesprekken voeren die ze in hun jaren therapie nooit hebben gevoerd. Anorexia roept een vreemde frictie op omdat de Nederlandse benadering gericht is op symptoombestrijding, terwijl deze jongeren al sterk gefixeerd zijn op het lichaam. Zo vroeg ik hen een keer tijdens een repetitie een maaltijd samen te stellen zoals in de klinieken.

Strikte regels kwamen boven tafel: pak altijd de boterham uit het midden met de meeste calorieën, kijk niet op de klok tijdens het eten, maar eet wel binnen de tijd.”

“Mijn intentie is niet om klinieken te bekritisieren; die streven naar fysieke verbetering. Mijn onderzoek beoogt het verhaal achter anorexia bloot te leggen, waarbij de gesprekken met de vrouwen diepgaander zijn dan simpelweg vragen naar hun eetgedrag.”

Toen u dertiger was heeft u zelf sessies buiten de reguliere ggz gevolgd.

“Ik viel steeds terug in een patroon, soms ging het goed en dan weer slecht. Gelukkig had ik zelf de tools om vooruit te komen. Gesprekken die niet over eten gingen, hielpen het meest, waardoor ik van binnenuit veranderde. Helaas kreeg ik die tools erg laat.”

Wat krijgen jongeren tegenwoordig te horen in de klinieken?

“Als ze hun innerlijke gevoelens willen delen, wordt vaak gezegd dat de eetstoornis spreekt. Ik heb ze gevraagd wat de eetstoornis zou vertellen als we ernaar zouden luisteren en welk verlangen eronder ligt. Ze schreven er een tekst over. Veel thema's resoneren, vooral rond vragen als 'Mag ik ruimte innemen en leven?' en 'Heb ik bestaansrecht zonder mijn anorexia?' We bespreken de angst en strijd hieromheen. Het paradoxale is dat ze niet dood willen. Niet eten dient als levenslijn, om te kunnen leven, en biedt een gevoel van houvast te midden van het complexe leven.”

Bestaat er mogelijkheid tot verandering vanuit de instellingen?

“Ik vind dat lastig. Het zijn bureaucratische organisaties. Wat eigenlijk nodig is, dat alle protocollen veranderen. Je hebt tijd en aandacht nodig voor ieders unieke verhaal. Natuurlijk is dat een lang traject. De ggz werkt met een behandelplan van twaalf weken en volgens een afvinklijstje. Soms denk ik:

dat is veel duurder en minder efficiënt, men blijft terugvallen. Een-op-eenbehandelingen zijn nu eenmaal ontzettend duur.”

U staat zelf ook op de speelvloer.

“Zorgethicus Heleen Wesselius en ik bieden het overkoepelende perspectief voor *The Omen*. Zij belicht het paradoxale aspect van anorexia als reactie op een patriarchale samenleving, behandeld binnen een even patriarchaal zorgsysteem. Mijn rol omvat mijn persoonlijke proces en zoektocht.”

“Tijdens de voorstelling fungeren de vrouwen als een mystieke aanwezigheid, reagerend op mij als een Grieks koor. De mythologie van Persephone vormt de basis. Een van de meiden stelde de diepe vraag of het erger is meegetrokken te worden naar de onderwereld of naar het licht, wat mij ontroerde vanwege de parallellen met het hebben van een eetstoornis.”

***The Omen* van Tijd van de Wolf/Alexandra Broeder is op 23, 24 en 25 november te zien in Theater Frascati. Op 24 november is er een nagesprek met zorgethicus Heleen Wesselius en de performers.**